

درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت

ناملی بر فلسفه اشراقی سهروردی و فلسفه پدیدارشناسی هوسرل

مؤلف:

دکتر اریم نادری

مدرس دانشگاه فرهنگیان

نشر علوم تربیتی و روانشناسی

سرشناسه: نادری، مریم، ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت؛ تأملی بر فلسفه اشراقی سهروردی و فلسفه پدیدارشناسی هوسرل/ مولف مریم نادری.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات علوم تربیتی و روانشناسی، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۲۲۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۹۷-۰۵-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: سهروردی، یحیی بن حبش، ۴۵۴۹-۵۸۷ق. -- نقد و تفسیر

موضوع: سهروردی، یحیی بن حبش، ۴۵۴۹-۵۸۷ق. -- شناخت (فلسفه)

موضوع: هوسرل، ادمووند، ۱۸۵۹ - ۱۹۳۸م. -- دیدگاه درباره پدیده‌شناسی

موضوع: Husserl, Edmund -- Views on phenomenology

موضوع: هوسرل، ادمووند، ۱۸۵۹ - ۱۹۳۸م. -- نقد و تفسیر

موضوع: Husserl, Edmund -- Criticism and interpretation

موضوع: فلسفه اسلامی -- نقد و تفسیر

موضوع: Islamic philosophy -- Criticism and interpretation

موضوع: اشراق (فلسفه)

موضوع: raqi, ah

موضوع: اسلام و آموزش و پرورش -- فلسفه

موضوع: Islamic education -- Philosophy

موضوع: شناخت (فلسفه)

موضوع: Knowledge, Theory of

رده بندی کنگره: BBR۳۷

رده بندی دیویی: ۱۸۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۶۸۷۱۲

نشر علوم تربیتی و روانشناسی

درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت

تأملی بر فلسفه اشراقی سهروردی و فلسفه پدیدارشناسی هوسرل

دکتر مریم نادری

صفحه‌آرا: حسن موسوی

طراح جلد: فرود عباسی

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

چاپ: مهرگان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۹۷-۰۵-۲

سی و شش هزار تومان

همه حقوق برای ناشر محفوظ است!

نشانی: تهران، خیابان آزادی، خیابان خوش شمالی، پلاک ۹، طبقه ۱، واحد ۵

تلفن: ۰۲۱۶۶۴۳۳۱۳۱ - ۰۹۲۱۳۲۵۲۸۵۸ - ۰۹۱۲۵۲۷۲۸۵۸

ایمیل: esppublication@gmail.com

فهرست

۷	پیشگفتار.....
۱۳	فصل اول: مبانی و کلیات فلسفه تعلیم و تربیت.....
۱۵	مقدمه.....
۱۸	فلسفه تعالیم و تربیت چیست؟.....
۱۹	سیر تطور معرفت‌شناسی.....
۲۰	تأثیر سهروردی و هم‌عصران بر معرفت‌شناسی عصر خود.....
۲۲	علت انتخاب دو فیلسوف.....
۲۵	تعاریف.....
۲۷	فصل دوم: فلسفه اشراقی.....
۲۹	مقدمه.....
۲۹	مبانی نظری فلسفه اشراق.....
۳۱	مبانی نظریه حکمت اشراق.....
۴۱	زمینه اسلامی و خاستگاه قرآنی.....
۴۲	اقسام فلسفه اسلامی.....
۴۳	نظام فلسفی ابن سینا.....
۴۴	فلسفه اشراقی سهروردی.....
۶۱	شباهت سهروردی با صوفیان.....
۶۳	فصل سوم: فلسفه پدیدارشناسی.....
۶۵	مقدمه.....
۶۶	مبانی نظری پدیدارشناسی.....
۷۶	سرچشمه و مبانی فلسفه هوسرل.....
۸۵	گذر از رویکرد طبیعی به رویکرد پدیده‌شناختی.....

۸۸	تقوم شدن طبیعت مادی
۹۳	متقوم شدن طبیعت حیوانی
۹۷	متقوم شدن جهان روحی
۹۹	فصل چهارم: معرفت شناسی از دیدگاه سهروردی و هوسرل
۱۰۱	مقدمه
۱۰۷	معرفت در دیدگاه سهروردی
۱۱۱	مفاهیم عمده در معرفت شناسی سهروردی
۱۲۲	اصول معرفت شناسی سهروردی
۱۲۵	مراحل معرفت شناسی اشراقی
۱۲۹	معرفت در پندارشناسی هوسرل
۱۲۹	مفاهیم عمده در معرفت شناسی هوسرل
۱۴۸	اصول معرفت شناسی هوسرل
۱۵۰	مراحل معرفت شناسی هوسرل
۱۵۷	فصل پنجم: استنتاج مبانی، اصول و روش های تعلیم از فلسفه اشراقی و پدیدارشناسی
۱۵۹	مقدمه
۱۵۹	مبانی معرفت شناسی شیخ اشراق و هوسرل
۱۵۹	مبانی معرفت شناسی سهروردی
۱۷۸	اصول تعلیم و تربیت شیخ اشراق و هوسرل
۱۹۰	روش های تعلیم و تربیت شیخ اشراق و هوسرل
۱۹۰	روش های تعلیم و تربیت شیخ اشراق
۱۹۷	روش های تعلیم و تربیت هوسرل
۲۰۱	مقایسه تطبیقی فلسفه اشراقی و پدیدارشناسی
۲۰۳	وجوه اشتراک در فلسفه سهروردی و هوسرل
۲۱۱	وجوه افتراق در فلسفه سهروردی و هوسرل
۲۱۵	منابع و مآخذ

پیش‌گفتار

فلسفه، بررسی به‌نانی و به‌معنای دوست داشتن دانایی است اما به‌عنوان یک رشته، فاسفه؛ دانشی است که از اصلی‌ترین فعالیت انسان، یعنی تفکر برنام‌سم است. تفکر در مورد کلی‌ترین و اساسی‌ترین موضوعاتی که در زندگی و جهان با آن‌ها روبرو هستیم. مسائل فلسفه، بنیادی‌ترین پرسش‌های آدمی در زمینه‌های مختلف است. این مسائل بر حسب این که به چه زمینه‌ای تعلق دارند، به چند دسته اصلی تقسیم شده و شاخه‌های اساسی فلسفه را نیز تشکیل می‌دهند که عبارتند از: هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، ارزش‌شناسی و منطق. از آنجایی که تامل فلسفی در جهان هستی، جرّ با تامل در خود معرفت امکان‌پذیر نیست و فیلسوف هدفی جز شناخت و کشف واقعیت ندارد و کشف واقعیت با معرفت آدمی میسر است. می‌توان گفت معرفت‌شناسی همواره یکی از مباحث مهم فلسفی به‌شمار رفته است و به بررسی سؤالات ذیل می‌پردازد:

شناخت یعنی چه؟ آیا اساساً ما می‌توانیم چیزی را بشناسیم؟ اگر چیزی را می‌شناسیم، از کجا می‌دانیم که آن را می‌شناسیم و از کجا بدانیم آن را همان‌طور که واقعاً (در جهان خارج) هست، می‌شناسیم؟

آیا شناخت همه چیز ممکن است و یا این که بعضی چیزها هستند که نمی‌توان آنها را شناخت؟ آیا یقین ممکن است یا این که همه شناخت‌هایمان حدس و گمان است؟ از کجا می‌دانیم که مثلاً دزدی، عملی زشت است؟ آیا شناخت آینده ممکن است؟

اشراق و به عبارتی تفکر اشراقی، یکی از برجسته‌ترین شیوه‌های تفکر بشری و اندیشه‌های انسان درباره راز آفرینش جهان هستی است. حکمت اشراقی همانند فلسفه قدیم، به جست‌وجوی نظام احسن کائنات می‌پردازد. در این تکاپو، انسان و جامعه را به‌سوی سازگاری و مطابقت با آن نظام احسن فرا می‌خواند. آیین اشراق و عرفان، در صدد سلطه بر انسان، عصر، جهان هستی و دگرگونی نظام کیهانی نیست، بلکه این آیین، فضیلت اعمال انسان و جامعه را در موافقت و مرافقت با نظام هستی می‌داند.

رویکرد پدیدارشناسی به معنای شناخت پدیده‌ها است. پدیدارشناسی در پی ارائه نظریه و یا فرضیه نیست، بلکه صرفاً به واری‌پدیدارها و وصف آنها می‌پردازد و تا زمانی که حکمی بر واری‌پدیدارها قرار نگرفته باشد، بدیهی تلقی نخواهد شد. این رویکرد رهی‌ان است که با تفکیک آگاهی با واسطه و بی‌واسطه از یکدیگر، آگاهی انسان را از پدیدارهای ذهنی که بدون واسطه در ذهن وی ظاهر می‌شوند و ممکن است حتی عینیتی هم نداشته باشند، مورد مطالعه قرار دهد. در نهایت پدیدارشناسان به دنبال دریافت بدون پیش‌داوری موضوع از طریق به تجربه درآوردن آن هستند و به باور آنها شناخت پدیدار، آن گونه که هست، تنها از طریق خودشناسی ممکن است.

در ارتباط با تعلیم و تربیت دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد. این تنوع آرای ناشی از نوع جهان‌بینی‌ها، نشأت گرفته، از تنوع دیدگاه‌ها، در شیوه کسب معرفت است. تنوع دیدگاه‌ها در زمینه کسب معرفت، خود مرهون دیدگاه‌های معرفت‌شناسی مختلف است که هرکدام از آنها در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های تعلیم و تربیت نقش دارند. هم‌چنین تلاش به‌کوشیده‌اند با کسب معرفت، حدود، دامنه‌شناسائی و مقیاس‌ها، ملاک‌ها، راه‌ها، که به آن وسیله می‌توان با اطمینان درباره حقیقت یا خطای شناسائی داوران نمود، مورد نقد و بررسی قرار دهند.

اهداف و طرح کتاب. این کتاب می‌تواند منبعی برای شناخت دو فلسفه مطرح اسلامی و غربی؛ فلسفه اشراق و پدیدارشناسی برای دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی رشته فلسفه و علوم تربیتی گرایش فلسفه تعلیم و تربیت باشد که اما است مطالب این کتاب، بتواند مفید فایده قرار گیرد. هدف اصلی از تألیف کتاب، آشنایی علاقمندان و دانشجویان با فلسفه اشراق و فلسفه پدیدارشناسی، شناخت مبانی معرفت‌شناسی فلسفه اشراق و فلسفه پدیدارشناسی، آشنایی با اصول و روش‌های تعلیم و تربیت در فلسفه اشراق و فلسفه پدیدارشناسی و پی‌بردن به اشتراکات و افتراقات فلسفه اشراق و فلسفه پدیدارشناسی می‌باشد. سعی مؤلف بر آن بوده که مطالب کتاب، با تکیه بر مفاهیم و مبانی فلسفی تعلیم و تربیت نوشته شوند و انتظار می‌رود که مطالعه آن بتواند دانشجویان را از لحاظ شناخت فلسفه تعلیم و تربیت و مبانی فلسفی به ویژه مبانی معرفت‌شناسی پدیدارشناسی و فلسفه اشراقی یاری‌رسان باشد.

مطالب کتاب در شش فصل تنظیم شده است در فصل یکم کلیات مورد بررسی قرار می‌گیرد و از ماهیت فلسفه تعلیم و تربیت، سیر آراء معرفت‌شناسی، تأثیرات فلسفه اشراقی سهروردی و فلسفه پدیدارشناسی هوسرل بر عصر خود، علت انتخاب دو فیلسوف؛ سهروردی و هوسرل، اهمیت و ضرورت معرفت‌شناسی این دو فیلسوف صحبت می‌شود و در پایان فصل اول به تعریف معرفت‌شناسی مبانی، اصول و روش پرداخته می‌شود. فصل دوم به مفهوم اشراقی مبانی نظری فلسفه اشراقی می‌پردازد و سرچشمه‌های هرمسی، یونانی و ایرانی فلسفه اشراق مورد بررسی قرار گرفته و در ادامه به خاستگاه اسلامی و قرآنی فلسفه اشراق پرداخته می‌شود. در پایان این فصل دو فلسفه سامی مشاء ابن‌سینا و اشراق سهروردی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل سوم به مفهوم پدیدارشناسی، مبانی نظری فلسفه پدیدارشناسی و سرچشمه پدیدارشناسی پرداخته می‌شود و در ادامه فلسفه برنتانو و فلسفه هوسرل مورد بررسی واقع می‌گردد. در فصل چهارم به معرفت‌شناسی از دیدگاه سهروردی و آشنایی با مفاهیم عمده معرفت‌شناسی سهروردی از قبیل حدس، مشاهده، اشراق، خودآگاهی، علم حضوری، نفس و شهود پرداخته می‌شود و در ادامه اصول و مراحل معرفت‌شناسی از نظر سهروردی ذکر می‌گردد. سپس به معرفت‌شناسی از دیدگاه هوسرل و آشنایی با مفاهیم عمده معرفت‌شناسی هوسرل از قبیل تجربه زیسته، حیث التفاتی، پر کردن، اگو، پدیدارشناسی استعلایی، همدلی، احاطه و تاویل، تجربه بین‌الذهانی و شهود پرداخته شده و در پایان اصول و مراحل معرفت‌شناسی هوسرل بیان می‌گردد. در فصل پنجم مبانی،

اصول و روش‌های تعلیم و تربیت استنتاج شده از فلسفه دو فیلسوف اشراقی و پدیدارشناسی تبیین می‌شود و در فصل پایانی؛ فصل ششم وجوه اشتراک و افتراق دو فیلسوف اشراقی و پدیدارشناسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مطالعه این کتاب مستلزم دقت در مفاهیم و اندیشه‌های فلسفی است از این رو انتظار می‌رود دانشجویان قبل از مطالعه این کتاب، مقطع کارشناسی فلسفه و علوم تربیتی را با موفقیت پشت سر نهاده باشند و دروس اساسی مقطع کارشناسی را گذرانده باشند.

در تالیف این کتاب، از آثار گوناگون از جمله کتاب‌ها و مقالاتی که نامشان در فهرست منابع آمده است، استفاده شده است و نویسنده مدیون و سپاسگزار نویسندگان این آثار می‌باشد. از استادان و صاحب‌نظران، خوانندگان گرانقدر تقاضا می‌شود با راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، مولف را در جهت اصلاح کتاب حاضر یاری نمایند.

دکتر مریم زارعی